

χὴν δὲ τὴν ποικίλην πολυμάθειαν καὶ τὴν διακαῆ φιλοπατρίαν βλέπουσι περιγραφομένην σχεδὸν ἐν ἐκαστῇ σελίδι τοῦ γοητευτικοῦ των ἀναγνωσματάρου. Ἡ δὲ πίστις των αὐτῆ ἡ ἀφελῆς εἰς τὴν ὑπαρξίν τοῦ σεμνοῦ ἐκείνου ἀνδρός, τοῦ εἰσηγητοῦ παντὸς ἀγαθοῦ εἰς τὴν μικρὰν καὶ ἀφανῆ κωμόπολιν, ἄγει αὐτοὺς εἰς ἀληθῆ ἐνθουσιασμόν ὑπὲρ τοῦ Γεροστάθου, τοῦ ὁποίου οἰοεὶ ἀναπλάττουσιν ἐν τῇ παιδικῇ των φαντασίᾳ καὶ αὐτὴν τὴν εἰκόνα ἀναπαριστῶντες αὐτὸν καθ' ἑαυτὰ τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον καθ' ἡνένοιον ἕκαστον παιδίον ἔχει λάβῃ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ βιβλίου περὶ τοῦ ἀγαπητοῦ ἐκείνου προσώπου. "Ὅτε δὲ ἐν τῷ τέλει τοῦ βιβλίου περιγράφονται ἐν τῇ μελαγχολικῇ τοῦ χειμῶνος ὥρᾳ αἱ τελευταῖαι στιγμαὶ τοῦ ἀγαθοῦ γέροντος, ἡ πρὸς τὸν ὁποῖον συναναστροφή τοσοῦτον τὰ ἔχει τέρψη κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀναγνώσεως τῶν τριῶν τομιδίων, καὶ γίνεται λόγος περὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ καὶ περὶ τοῦ ἐπιτυμβίου τοῦ χαρῆντος ἐπὶ τῆς πλακός, ἧτις ἐκάλυψε διὰ παντὸς τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐτάφη τὸ θνητὸν σκῆνωμα τοῦ πολιῦ φίλου τῶν παιδίων, τότε πλέον καὶ δάκρυα, δάκρυα ἀφελῆ μὲν καὶ παιδικά, ἀλλὰ πολυτίμα καὶ ἀπὸ καρδίας εἰλικρινοὺς ἀναβλύζοντα ὑψαίνουσι τοὺς ζωνοὺς ὀφθαλμοὺς των...

Ἵπῃρξε λοιπὸν τῷ ὄντι ὁ Γεροστάθης;

Καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ συγγράψαντος τὸν *Γεροστάθην*, ὅπως αἱ πλεῖσται ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι, δεινῶς ἐχειμάσθη εἰς τὸν φοβερὸν χειμῶνα τὸν συνταράξαντα πᾶσαν γῆν ἑλληνικὴν κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα τὰ δεινὰ μὲν, ἀλλὰ πλήρη δόξης καὶ τιμῆς, καθ' ἃ τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἀγωνισθὲν ὑπερανθρώπως πρὸς ἀληθῆ κολοσσὸν κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους νὰ λάβῃ οἰοεὶ βραβεῖον τοῦ τε ἀγῶνος καὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ μακροῦ μαρτυρίου τοῦλάχιστον ἐν μέρει τὴν ἐλευθερίαν. Μετὰ πολλὰς δὲ οἰκογενειακὰς περιπετείας, ὧν ἡ ἀφήγησις εἶναι ἀλλοτρία τῆς παρούσης διατριβῆς, ὁ Λ. Μελάς εἶχε καταφυγῆ εἰς τὴν Κέρκυραν, τὸν ἀληθῆ ἐκείνον κατὰ τοὺς τότε χρόνους παντὸς χειμαζομένου λιμένα. Ἐκεῖ δὲ καταφυγὼν καὶ μαθητεύων ἐν τῇ ἀκμαζούσῃ τότε Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ εὗρεν ἀρωγὴν καὶ προστασίαν σχεδὸν πατρικὴν παρ' ἀνδρὶ Κερκυραίῳ, τῷ Φιλίππῳ Λαβράνῳ, εἰς ὃν ἔχει ἀφιερωμένον εὐγνώμωνῶν καὶ τὸν *Γεροστάθην* του. Εἰς τούτου δὲ τοῦ ἀνδρός τὴν καλοκἀγαθίαν ὀφείλει ὁ Λ. Μελάς καὶ τὴν μετάβασίν του βραδύτερον εἰς τὴν Ἰταλίαν, τῆς ὁποίας τὰ Πανεπιστήμια δικαίως ἦσαν τότε ἐν μεγάλῃ τιμῇ. Ἐν Κερκύρᾳ ἐγνώρισεν ὁ Μελάς καὶ ἕτερον ἄνδρα Ἑπειρώτην, τὸν Κωνσταντῖνον Γεροστάθην, διακρινόμενον διὰ τε τὴν φιλοπατρίαν αὐτοῦ, ἣν κατέδειξε διὰ τῶν ὑπηρεσιῶν, ἃς πολλὰχῶς παρέσχεν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην πατρίδα καὶ διὰ τὸν ἐξόχως τακτικὸν καὶ διαιτητικὸν αὐτοῦ βίον, δι' ὃν μάλιστα καὶ ἐφθασεν εἰς γῆρας βαθύ,

ὑπερενενηκοντούτης ὄχι πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀποθανών. Καὶ οἰνεώτεροι ἔτι τῶν Κερκυραίων ἐνθουμοῦνται καὶ σχεδὸν νομίζουσιν ὅτι βλέπουσι διερχόμενον πρὸ αὐτῶν τὸν ὑψηλὸν καὶ εὐθυτενῆ γέροντα, τοῦ ὁποίου παραδειγματικὴ ἦτο πάντοτε ἡ καθαριότης καὶ κατὰ πάντα ἄμμεπτος ἡ περιβολή. Τοῦτου λοιπὸν τοῦ ἀνδρός τὸ ὄνομα ἠθέλησε νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἡρώα τοῦ συγγραφεῦς τοῦ *Γεροστάθου*, ἀποδοὺς εἰς αὐτὸν τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς τοῦ ἐν Κερκύρᾳ Γεροστάθου καὶ τὴν εὐεργετικότητα τοῦ Λαβράνου. Ἐπλασε δὲ τὸν φανταστὸν τοῦ Γεροστάθην, τὸν ἀμφοτέρων βεβαίως τῶν ὑπαρκτῶν προσώπων τελειότερον, πρᾶχοντα ἀφθόνως εἰς τοὺς παῖδας ὅλης κωμοπόλεως ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ, ὧν αὐτὸς ἐν μέρει εἶχε τύχη ἐκ τῆς συναναστροφῆς τῶν δύο ἀνδρῶν, οὓς ἐν Κερκύρᾳ εἶχε γνωρίσῃ, μάλιστα δὲ καὶ κυρίως τοῦ Λαβράνου.

Ἐξ ὅλης λοιπὸν τῆς πλοκῆς τοῦ ἀρίστου βιβλίου, περὶ οὗ ἐγράψαμεν τὰ ἀνωτέρω, πραγματικὰ εἶναι μόνον τοῦ Γεροστάθου τὸ ὄνομα καὶ ἡ ἀνάμνησις τοῦ Λαβράνου, ἡ δὲ κωμόπολις καὶ τὸ σχολεῖον καὶ ὁ διδάσκαλος καὶ οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ διάφοροι σκηναὶ τοῦ ἐν τῇ κωμοπόλει βίου καὶ ὁ τῆς κωμοπόλεως γέρον ἐἶναι πάντα ἐπινοήματα τῆς δεξιᾶς, ὡς ἐλέγομεν καὶ ἀνωτέρω, διανοίας καὶ τοῦ πρακτικοῦ πνεύματος τοῦ Λέοντος Μελά.

Σ.

ΛΕΟΠΟΛΔΟΣ ΡΑΓΚΕ

(Ἐπὶ τῇ ἐνενηκονταετηρίδι αὐτοῦ)

Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν μετ' ἀπορίας ἀλλὰ καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἤκουσαν οἱ φιλόστοροι ὅτι ὁ Λεοπόλδος Ῥάγκε μελετᾷ νὰ ἐκδώσῃ Παγκόσμιον ἱστορίαν. Μετ' ἀπορίας ἠκούσθη τὸ ἄγγελμα, καθότι ὁ συγγραφεὺς ἦτο ἤδη ὑπέργηρος, καὶ οἱ φίλοι τῶν ἱστορικῶν μελετῶν ἐναγωνίως διεμέτρουν τὰς πολυτίμους στιγμὰς τοῦ ἐπιφανοῦς πρεσβύτου. Ἐὰρ θὰ ἔχη, ἔλεγον, τὰς δυνάμεις νὰ περατώσῃ τὸ ἔργον; Ἐὰρ θὰ προφθάσῃ νὰ θέσῃ τὸν κολοφῶνα εἰς τὸν μακρὸν αὐτοῦ ἐπιστημονικὸν βίον; Μετ' ἐνθουσιασμοῦ δ' εὐέλπιδος ἐγένετο δεκτὴ ἡ ἀγγελία, καθότι ὁ Λεοπόλδος Ῥάγκε ἄνευ ὑπερβολῆς δύναται νὰ ὀνομασθῇ ὁ ἐπιφανέστατος τῶν ἱστοριογράφων τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος, τὸν ὁποῖον ἐδίδαξε καὶ ἔτερπεν ἀπὸ νεότητος διὰ συγγραφῶν ἐξόχων, καὶ διὰ τοῦτο ἐπιστεύετο δικαίως ὅτι παρὰ τοιοῦτου ἀνδρός προεδροκᾶτο οἰοεὶ τὸ στεφάνωμα ὑπερπεντηκονταετοῦς ἱστοριογραφίας. Τὸ ἔργον ἤρξατο δημοσιευόμενον. Ὁ πρῶτος τόμος ἐξῆλθε τῶν πειστηρίων ἐν ἔτει 1881. Πῶς ἀντιλαμβάνεται τῆς Παγκοσμίου ἱστορίας ὁ Ῥάγκε ἐδίδαξεν ἡμᾶς ἐν τῷ προλόγῳ ὃν προέ-

ταξεν εις τήν συγγραφήν, ἐν ᾧ εἶνε διακεχυμένη ἀξιοθαύμαστος πρεσβυτικὴ γαλήνη μετὰ τῆς ἀνθρωπότητος ἐκείνης τῆς νεανικῆς ἣτις ἔχει ἰδιόζουσαν χάριν ἀπαντωμένη εἰς τοὺς γέροντας. Τὰ ῥόδα ἔχουσι διπλὴν ἀξίαν ὅταν προβάλλῃ ἡ ἐρυθρὰ αὐτῶν στεφάνη ἐκ τοῦ μέσου τῶν χιόνων.

Ὁ Ῥάγκε, ὡς ἐν τούτῳ τῷ προλόγῳ ἀποφαίνεται, δὲν θεωρεῖ ἔργον τοῦ ἱστοριογράφου τὸ νὰ λύσῃ τὸ μέγα καὶ δυσεπίλυτον πρόβλημα τῆς θείας δημιουργίας, τὴν σχέσιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν θεὸν καὶ τὴν φύσιν. «Ἡ γῆ, ἄρχεται, ἐγένετο «οἰκήσιμος καὶ κατοικήθη» οἱ λαοὶ ἐχωρίσθησαν «καὶ ἦλθον εἰς ποικίλην πρὸς ἀλλήλους ἐπικοινωνίαν κατεῖχον τὰς ἀρχὰς τοῦ πολιτισμοῦ πο- «ἂν χρόνον πρὶν ἢ εὐρεθῇ ἡ γραφή» ἀλλ' εἰς «ταύτην μόνην ἀναφέρεται ἡ ἱστορία. Μόνον ἐκεῖ- «νο δύναται αὐτὴ νὰ ἐπιχειρήσῃ ὅ τι δύναται νὰ «ἐπιτύχῃ διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς μέσων. Πῶς ἡδύ- «νατο νὰ θαρρήσῃ ὁ ἱστοριογράφος νὰ ποκαλύψῃ «τὸ μυστήριον τῆς γενέσεως τοῦ κόσμου, τὴν «σχέσιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν θεὸν καὶ τὴν φύ- «σιν; Τὰ προβλήματα ταῦτα ὀφείλομεν νὰ να- «θέσωμεν εἰς τὴν φυσικὴν ἐπιστήμην καὶ συγ- «χρόνως εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἀντίληψιν.» Ἄλλ' ἂν ἡ ἐπίλυσις τῶν τοιούτων προβλημάτων δὲν εἶνε ἔργον τοῦ ἱστορικοῦ, ὁ Ῥάγκε εἴπερ τις καὶ ἄλλος γνωρίζει πῶς δέον νὰ στρέψῃ οὗτος τὴν προσοχὴν αὐτοῦ, ὅποια ἡ ἐπιβολὴ τοῦ ἱστοροῦντος, ὅποια ἡ μέθοδος τοῦ ἱστοριοδίφου καὶ ὅποια ἡ τέχνη τοῦ ἱστοριογράφου. Δι' ὀλίγων μεγάλων γραμμῶν ἀνακεφαλαιώνει τὴν ἱστορικὴν κίνησιν τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων, καθ' ἃς τὰ μνη- μεῖα τῶν προϊστορικῶν χρόνων ἐμελετήθησαν καὶ κατενοήθησαν πληρέστερον, καθ' ἃς ἐν τοῖς ἐρεί- πίοις πόλεων ἐκλιπουσῶν ἀνεκαλύφθησαν οἰκοδο- μαὶ ἔχουσαι ἀναγεγραμμένας ἐν τοῖς τοίχοις αὐ- τῶν τὰς πράξεις τῶν ποτὲ ἰσχυροτάτων ἡγεμό- νων τοῦ κόσμου, καθ' ἃς ἀπανταχοῦ ἐπελήφθη- σαν τῆς μελέτης τῆς ἀρχαιότητος οἰοῦναι μετ' εὐ- σεβείας. «Πᾶν νέον εὐρημα χαιρετίζεται ὡς εὐτυχῆς ἀνακάλυψις» λέγει ἀξιοματικῶς δέπιφανῆς ἱστοριο- γράφος, ἐπισκοπῶν διὰ τοῦ πρεσβυτικοῦ αὐτοῦ βλέμματος καὶ τῆς ἰσχυρᾶς διανοίας τοὺς καρ- πούς ἀκαταπονήτων πνευματικῶν ἐργαστηρίων, ὧν σύνθημα εἶνε ἡ ἔρευνα καὶ ἡ διηγητικὴ μελέ- τη. Τῆς γενικῆς ἱστορίας ἔργον δὲν εἶνε ἡ ἐκθεσις τῆς ἱστορίας τῶν διαφόρων λαῶν, ἀλλ' ἡ ἀνα- γνώρισις τοῦ συσχετισμοῦ αὐτῶν, ἡ ἀπόδειξις τῆς πορείας τῶν μεγάλων γεγονότων, ἣτις συνδέει καὶ κατέχει ὅλους τοὺς λαούς. Ἐν δὲ τῇ ἀνα- πτύξει τοῦ πολιτισμοῦ περιλαμβάνεται ὁ θρη- σκευτικὸς καὶ ὁ πολιτικὸς βίος, αἱ βάσεις τοῦ δι- καίου καὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Ἡ παγκό- σμιος ἱστορία δὲν δύναται νὰ φορηθῇ ἀπὸ λαῶν αἰώνως ἠρημῶσαντων, ἀλλ' ὀφείλει νὰ καταδεί- ξῃ τὴν ἐπ' ἀλλήλους ἐπενέργειαν τῶν λαῶν καθ'

ὅσον παρουσιάζονται οἱ μὲν μετὰ τοὺς δὲ καὶ ἀποτελοῦσι μετ' ἀλλήλων συνολον ζωντανόν. Ὑπάρχει ἱστορικὴ τις ζωὴ, κινουμένη καὶ μετα- διδομένη ἀπὸ ἐνὸς ἔθνους εἰς ἄλλο, ἀπὸ ἐνὸς συ- στηματος λαῶν εἰς ἄλλο. Ἐκ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν διαφορῶν λαϊκῶν συστημάτων ἐξέπηγασεν ἡ γενικὴ ἱστορία, ἐν τούτῳ τῷ ἀγῶνι αἱ ἐθνότητες ἀ- πέκτησαν συναίσθησιν ἑαυτῶν. Ὑπάρχουσι ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἔθνη μεγάλα καὶ ἰδιορρυθμα, ἀτίνα δὲν εἶνε πλάσματα μόνον τῆς χώρας ἣν οἰκοῦσι καὶ τῆς φυλῆς εἰς ἣν ἀνήκουσι, ἀλλὰ καὶ τῶν μεγάλων ἱστορικῶν περιπετειῶν. Ἄλλ' ἡ ἐξέτα- σις καὶ κατανόησις τοῦ γενικοῦ βίου τῆς ἐπικρα- πότητος καὶ τῆς ἰδιαζούσης πορείας τῶν ἐπικρα- τεστάτων ἐθνῶν μόνον κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἱστο- ρικῆς κριτικῆς δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ. «Μόνον κρι- »τικῶς ἐξηρευνημένη ἱστορία δύναται νὰ θεωρηθῇ »ἱστορία. Τὸ βλέμμα μένει πάντοτε ἐστραμμέ- »νον πρὸς τὰ γενικά. Ἄλλ' ἐκ ψευδῶν προῦπο- »θέσεων ἐξάγονται πορίσματα ψευδῆ. Ἡ κριτικὴ »ἔρευνα ἐξ ἐνός, ἐξ ἐτέρου δὲ ἡ συγκεφαλαιωτικὴ »κατανόησις ὑποστηρίζουσι ἀλλήλας.»

Τοιαῦται αἱ βάσεις τῆς Παγκοσμίου ἱστορίας τοῦ Ῥάγκε, ἥς, ἀκαταπονήτως ἐργαζόμενος, ἐξέ- δωκεν ἤδη ἐξ τόμου. Ὁ τελευταῖος αὐτῶν, ἐκ- δοθεὶς πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, ἐξικνεῖται μέχρι τῆς διαλύσεως τοῦ φραγκικοῦ κράτους τοῦ μεγάλου Καρόλου καὶ τῆς θεμελιώσεως τοῦ γερμανικοῦ κράτους κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα.

Ἡ δημοσίευσις τοῦ τελευταίου ἐκδοθέντος τού- του τόμου τῆς μεγαλοπρεποῦς συγγραφῆς, ἐν ἣ ὁ γηραιὸς διδάσκαλος ἀπεθησαύρισε τὰ πορί- σματα τῶν ἱστορικῶν ἐργασιῶν ὀλοκλήρου τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος, συνέπεσε μετὰ τῆς τελέσεως τῆς ἐνενηκονταετηρίδος αὐτοῦ. Ὁ ἀπανταχοῦ γῆς ἐπιστημονικὸς κόσμος κατέθηκεν εἰς τοῦ σε- μνοῦ τῆς Κλειοῦς ὑποφύτου τοὺς πόδας τοῦ σε- βασμοῦ αὐτοῦ τὸν περισσὸν καὶ ἄδολον φόρον. Ἄς ἐπιτραπῇ καὶ εἰς ἡμᾶς ὅ τι ἐπεβάλλετο, ἃς ἐπιτραπῇ νὰ στείλωμεν ἀπὸ τῶν ὄχθων τοῦ Ἰ- λισσοῦ εἰς τῆς Σπρέας τὰς ὄχθας θαυμασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης εἰλικρινῆ ἐπιφώνησιν πρὸς τὸν ἄν- δρα ὅστις ἐξ ἡδῆ ἐτῶν δεκάδας καὶ ὑπερέκεινα κρατεῖ ἄσθεστον τὴν ἱστορικὴν δόξαν, φωτίζων τῶν αἰῶνων τὰ λαθυρινθώδη σκόπη. Στεφανοῦ- μεν τοὺς ἥρωας καὶ θρηνοῦμεν τοὺς μάρτυρας· δοξάζομεν τὰς μεγάλας πόλεις καὶ οἰκτείρομεν τὰ ἄδοξα ἔθνη· μεγαλοποιοῦμεν τοὺς νικητὰς καὶ κταπτόμεν τοὺς προδότας· θαυμάζομεν τοὺς ποιητὰς καὶ τοὺς καλλιτέχνας καὶ μελετῶ- μεν τὸν βίον τῶν πολιτευομένων. Ἄλλὰ μὴ λη- σμονῶμεν τοὺς μεγάλους διδασκάλους τῆς ἱστο- ρίας. Ἐκεῖνοι περιβάλλουσι τὰ σκέλεθρα τῶν ἀ- ποιχόμενων σάρκα καὶ ζωὴν· ἐκεῖνοι ἀνεγείρουσι τὰς ἠρειπωμένους πόλεις· ἐκεῖνοι ὡς ἄλλοι ἐνθεοὶ πλάσται παρέχουσιν εἰς τοὺς βωβούς νεκροὺς τοῦ

παρελθόντος τῆς κλιῆς τὸ χάρισμα ἐκείνοι ἀναπλάσσουν ἐκ θρυμμάτων ἀρχαῖα μέγαρα, ἐκ βλακῶν παλαιῶν πορφύρας, ἐξ ὀλίγων συντριμμάτων τὸν θρόνον τῶν παλαιῶν νόμων ἐκείνοι πλέκουσιν ἐξ ἀμαράντων τῶν ἡρώων καὶ νικητῶν τοὺς στεφάνους· ἐκείνοι ἐκφέρουσι κατὰ τῶν τυράννων καὶ τῶν προδοτῶν τὴν ἀλησιμόνητον κατάραν τῆς ἱστορίας· ἐκείνοι καταροίπτουσι τὰ ἀπατηλὰ προσωπεῖα ψευδοῦς μεγαλείου καὶ ἀνορθοῦσιν εἰς περίοπτον ὕψος ἄλλοτε μὲν ἡγορημένους, ἄλλοτε δὲ παρεγνωρισμένους μεγάλους ἄνδρας. Ζητητὰ τῆς ἀληθείας ὄντες, ὅτε μὲν εὐρίσκουσιν αὐτὴν θεθαμιμένην εἰς ἀποκεκομμένων μαρμάρων τεμάχῃ, ὅτε δ' ἐξάγουσιν αὐτὴν εἰς τὸ φῶς τοῦ κόσμου ἐξ ἀμυδρῶν καὶ εὐρωτιῶντων ἐγγράφων. Μελετῶντες δὲ τὰ μυστήρια τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ζητοῦσι νὰ εὕρωσι τὰ ψυχικὰ ἐλατήρια τῶν δρώντων ἐν τῇ ἱστορίᾳ προσώπων καὶ νὰ κατανόησωσιν οὕτω τὰς μεγάλας πράξεις καὶ τὰ περιφανῆ ἔργα δι' ὧν ἐμεγαλύνθησαν τὰ ἔθνη ἢ κατέπεσον οἱ λαοί.

Εἰς τῶν τοιούτων μεγάλων ἱστοριογράφων εἶνε ὁ Λεοπόλδος Ῥάγκε. Γεννηθεὶς τῇ 9/21 Δεκεμβρίου 1795 ἐν μικρᾷ πόλει τῆς Θουριγγίας καὶ ἐν μὲν τῷ περιωνύμῳ γυμνασίῳ τῆς Schulpforta σπουδᾶσας τὰ γυμνασιακὰ μαθήματα, ἐν δὲ τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας περὶ τὴν θεολογίαν καὶ φιλολογίαν παιδευθεὶς, διωρίσθη μετὰ τὸ πέρας τῶν ἀκαδημαϊκῶν αὐτοῦ σπουδῶν τὸν πρῶτον καθηγητῆς ἐν τῷ γυμνασίῳ τῆς παρὰ τὸν Ὀδερν Φραγκφούρτης. Δημοσιεύσας δ' ἐν ἔτει 1824 τὴν πρῶτην αὐτοῦ ἱστορικὴν συγγραφὴν, τὴν ἱστορίαν τῶν ῥωμανικῶν καὶ γερμανικῶν ἔθνων ἀπὸ τοῦ 1494 μέχρι τοῦ 1535, ἐκλήθη ἀμέσως τὸ ἐπιὸν ἔτος ὡς καθηγητῆς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου, ἐν ᾧ ἐξηκολούθησε διδάσκων μετὰ μικρῶν τιῶν διακοπῶν ἐπὶ τεσσαράκοντα ὅλα ἔτη μέχρι τοῦ 1865. Ἐκτοτε δὲ ζῆ ὡς ἰδιώτης, συγγραῶν μὲν ἱστορικὰ ἔργα, τιμημένος δὲ διὰ τῶν ἐνδείξεων τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης οὐ μόνον τῆς Γερμανίας, ἀλλὰ καὶ τῶν πλείστων εὐρωπαϊκῶν λαῶν, ἐν οἷς καὶ ἡ Ἑλλάς, ἧς ἡ κυβέρνησις ἐκόσμησε τὸ στήθος αὐτοῦ διὰ τοῦ σταυροῦ τῶν ταξιαρχῶν τοῦ σωτῆρος ἀπὸ τῆς 9 Νοεμ. 1861.

Δὲν πρόκειται νὰ ἀναλύσωμεν ἐνταῦθα τὰς ἱστορικὰς συγγραφὰς τοῦ Λεοπόλδου Ῥάγκε, οὐδὲ κἂν νὰ παρηριθήσωμεν αὐτάς. Ἀρκεῖ νὰ εἰπώμεν ὅτι ἡ ἐν ἔτει 1872 ἀρξαμένη νέα ἐκδοσις τῶν Ἀπάντων αὐτοῦ περιλαμβάνει μέχρι τοῦδε τεσσαράκοντα καὶ ὀκτώ τόμους, εἰς οὓς πρέπει νὰ προσθέσωμεν τοὺς ἐξ ἐξέως μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντας τόμους τῆς Παγκοσμίου ἱστορίας. Αἱ πλείστα τῶν συγγραῶν τοῦ Ῥάγκε ἀναφέρονται εἰς τὴν γερμανικὴν ἱστορίαν· ἀλλὰ πλὴν αὐτῆς μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου καὶ τῆς αὐτῆς μαθήσεως ἐπραγμα-

τεύθη διαφόρους ἐποχὰς τῆς γαλλικῆς καὶ ἀγγλικῆς, αὐστριακῆς καὶ ἰσπανικῆς, βενετικῆς, τουρκικῆς καὶ σερβικῆς ἱστορίας. Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἑλληνιστὶ μετεφράσθησαν δύο μόνον, ἡ Ἱστορία τῆς σερβικῆς ἐπαραστάσεως, ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. Κωνσταντίνου Ν. Κωστῆ ἐν παραρτήματι τοῦ IB' καὶ τοῦ II' τόμου τῆς Παρθώρας τῷ 1862 καὶ οἱ Βενετοὶ ἐν Πελοποννήσῳ, ἔργον δημοσιευθὲν ἑλληνιστὶ ἐν τῷ Ἐραριστῇ τοῦ 1842 καὶ 1843 καὶ τοῖς αὐτοῖς τόμοις τῆς Πανδώρας κατὰ μετάφρασιν τοῦ κ. Παύλου Καλλιγᾶ. Κεὶ τὴν μὲν Ἱστορίαν τῆς σερβικῆς ἐπανάστασεως ἔγραψεν ὁ Ῥάγκε τῷ 1829, στήριχθεις εἰς ἐγγράφα καὶ ἀνακοινώσεις Σέρβων συμμετασχόντων τοῦ κατὰ τῶν Τούρκων πολέμου, οὓς ἐγνώρισεν ἐν Ἰταλίᾳ. Τὴν συγγραφὴν ταύτην δικαίως ἀπεκάλεσεν ὁ Γερμανὸς ἱστοριογράφος Niebuhr ἀπὸ ἄριστον ἔργον περὶ συγχρόνου γεγονότος ὅπερ ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ Γερμανία καὶ ἐπ' ᾧ δύναται νὰ ἐναθρόνηται. » Οἱ δὲ Βενετοὶ ἐν Πελοποννήσῳ εἶνε συμβολὴ ἀρίστη εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς διοικήσεως τῆς Πελοποννήσου μετὰ τὴν βενετικὴν κατάκτησιν. Τὸ ἔργον τοῦτο συνέγραψεν ὁ Ῥάγκε ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνεκδότων, ὑπ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθεισῶν ἐκθέσεων τῶν Βενετῶν προνοητῶν τοῦ Μωρέως. Αἱ ἐκθέσεις αὐταὶ καὶ μετὰ τὴν ἀξιόλογον συγγραφὴν τοῦ Ῥάγκε, δημοσιευθεῖσαν τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1835, εἰμιναν ἀδημοσίευτοι ἐπὶ ἡμισυν ὄλον αἰῶνα καὶ μόλις ἐπ' ἐσχάτων ἤρξαντο ἐκδιδομένοι. * Διὰ τῆς ἀνακαλύψεως καὶ μελέτης τούτων τε καὶ ἄλλων οὐχ ἤττον σπουδαιῶν ἐκθέσεων καὶ ἐγγράφων ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Βενετίας καὶ ἄλλων πόλεων τῆς Ἰταλίας, ἔπειτα δὲ καὶ ἐν ἄλλοις ἀρχείοις τῆς βορείας Εὐρώπης ὁ Ῥάγκε ἠνέφεξε νέας ὁδοὺς εἰς τὴν ἱστορικὴν ἔρευναν, ἐπιφανῶς ἀποδείξας τὴν σημασίαν ἣν ἔχει ἡ ἐξ αὐτῶν τῶν πηγῶν μελέτη τῆς ἱστορίας, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ μορφώσας σχολὴν ὅλην ἱστοριογράφων.

Ἡ νεωτέρα ἱστοριογραφία εἶνε τέχνη συγχρόνως καὶ ἐπιστήμη· στηρίζεται μὲν εἰς τὴν λεπτομερῆ καὶ μεθοδικὴν ἐπεξεργασίαν τῶν καθ' ἕκαστα, ἀλλὰ δύναται ἅμα καὶ ὀφείλει νὰ αἰρηται εἰς τὸ ὕψος καὶ τὸ κάλλος πνευματικῆς δημιουργίας. Χαρακτηριστικώτατα ἐκφράζει τὴν διπλὴν ταύτην ἐπιβολὴν τῶν ἱστορικῶν συγγραῶν ὁ Ῥάγκε. «Ὅταν, λέγει, ποιητικὸν τι ἔργον» συνενόη διανοητικὴν ὕλην καὶ εἶδος καθαρόν» πᾶς τις εὐχαριστεῖται. «Ὅταν συγγραφὴ τις ἐπιστημονικῆς πολυμαθείας ἔχει ἐπεξεργασμένην» τὴν ὕλην αὐτῆς καὶ σαφηνίζει αὐτὴν ἐκ νέου,

*) Ἰδ. τὴν ἐκθεσιν τοῦ καταστιχοῦ Μαρίνου Μικιέλι δημοσιευθεῖσαν τῷ 1884 ἐν τοῖς Ἱστορικοῖς μελετήμασι Σπυρ. Π. Λάμπρου σ. 173 κ. ἐ. καὶ τὴν τοῦ γενικοῦ προνοητοῦ Ἰακώβου Κορνὲρ ἐκδοθεσαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐν Δελφῶ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος (Τόμ. Β' σ. 282 κ. ἐ.).

» οὐδείς ἀπαιτεῖ τι πλείοτερον. Ἄλλὰ τοῦ ἱστο-
 » ρικου τὸ ἔργον εἶνε συγχρόνως καλολογικὸν καὶ
 » πολυμαθές, ἡ ἱστορία εἶνε συγχρόνως τέχνη καὶ
 » ἐπιστήμη. Ἀφ' ἐνὸς μὲν ὀφείλει νὰ ἐκπληροῖ
 » ἀπάσας τὰς ἀπαιτήσεις τῆς κριτικῆς καὶ πο-
 » λυμαθείας ὡς τι ἔργον φιλολογικόν, ἀφ' ἑτέρου
 » ὁμῶς ὀφείλει συγχρόνως νὰ παρέχῃ εἰς τὰ εὐ-
 » παιδεύτα πνεύματα τὴν αὐτὴν ἀπόλαυσιν, ἣν
 » καὶ τὸ ἐπιτυχέστατον καλολογικὸν προϊόν. Καὶ
 » ἡδύνατο μὲν τις ἴσως νὰ ποδεχθῆ ὅτι ἡ καλλονὴ
 » μόνον ἐπὶ ζημίᾳ τῆς ἀληθείας δύναται νὰ ἐπι-
 » τευχθῆ. Ἄν δὲ τοῦτο ἦτο ἀληθές, ἡ ἰδέα τῆς
 » συνενώσεως ἐπιστήμης καὶ τέχνης ἔπρεπε νὰ
 » ἐγκαταλειφθῆ καὶ νὰ κηρυχθῆ ψευδής. Ἄλλ'
 » ἐγὼ εἶμαι πεπεισμένος περὶ τοῦ ἐναντίου καὶ φρο-
 » νῶ ὅτι οἱ ὑπὲρ τῆς εὐμορφίας καταβαλλόμενοι
 » ἀγῶνες αὐξάνουσι μάλιστα τὸν ζῆλον τῆς ἐρεύ-
 » νης. Ἐπειδὴ τίνα ἄλλην ἔχει βάσιν ἢ παρά-
 » στασις παρά τὴν ζωντανὴν γνῶσιν τῶν πρα-
 » γμάτων, ἥτις μόνον διὰ θαθείας καὶ τελειοτάτης
 » ζητήσεως δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ; Εἶδος μέγα
 » καὶ ἐλεύθερον δύναται νὰ ἐκπηγάσῃ μόνον ἐκ
 » τῆς ὑπὸ τοῦ πνεύματος τελείως κατανοηθείσης
 » ὕλης.»

Ἄποιοι δ' αἱ βάσεις τῆς ἱστορικῆς μεθόδου,
 ἧς ὁ Ῥάγκε ἐποίησατο χρῆσιν, σαφηνίζει αὐτὸς ἐ-
 κείνος ἐν τῇ Ἀγγλικῇ ἱστορίᾳ δι' ὀλίγων γραμ-
 μῶν, αἵτινες δύναται νὰ θεωρηθῶσιν οὕτως εἰ-
 πεῖν ὡς τὸ πρόγραμμα τῆς σημερινῆς ἱστοριογρα-
 φίας: «Κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους αἱ ἱστορι-
 » καὶ μελέται ἐτράπησαν εἴπερ ποτὲ εἰς τὴν ἐξε-
 » ρεύνησιν τῶν πρωτοτύπων μνημείων τοῦ παρελ-
 » θόντος ἐκ πάντων τῶν αἰώνων. Ἡ κατανόησις
 » τῶν ἀσσυριακῶν καὶ αἰγυπτιακῶν μνημείων,
 » ἡ συλλογὴ τῶν ἑλληνικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν ἐπι-
 » γραφῶν, ἡ ἐκδοσις τῶν ἐγγράφων καὶ φιλολο-
 » γικῶν μνημείων τῶν μέσων αἰώνων, ἡ διεξερευ-
 » νησις τῶν νεωτέρων ἀρχείων, αἱ μελέται αὐταὶ
 » ὡς καὶ ἂν εἶνε διάφορα τὰ ἀντικείμενα, οἱ τρόποι
 » τῆς ἐρεύνης καὶ αὐταὶ αἱ πνευματικαὶ δυνάμεις
 » αἱ πρὸς αὐτὰς ἀναγκαῖαι, ἔχουσιν ἅπασαι τὸν
 » αὐτὸν σκοπὸν, τὴν ἀποτίναξιν τῶν κρατου-
 » σῶν παραδόσεων, τὴν κατανόησιν τοῦ εἰς τὸν
 » βίον ἀμέσως προσήκοντος ἢ ἐξ αὐτοῦ ἐκπηγά-
 » ζοντος, τὴν οἰονεὶ ἐξ αὐτοψίας γνῶσιν τοῦ πα-
 » ρελθόντος ὡς εἰ ἦτο παρόν.»

Ἄπο τοιούτων ἀρχῶν ἀφορμώμενος ὁ Ῥάγκε
 ἐπέβαλετο νὰ παραστήσῃ τὴν ἱστορίαν τῶν ἀν-
 θρώπων. Ἐκ τῶν κατακομβῶν ὅπου κεῖνται τε-
 θαμμένα τὰ μαρτύρια τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας,
 ἀνέλαβε νὰ εἰκονίσῃ τὸ παρελθόν. Ἐκ τῶν ἐγ-
 γράφων ἅτινα ἐγεννήθησαν τελουμένων τῶν πρά-
 ξεων προσεπάθησε νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν ψυχὴν τῶν
 ἐργατῶν τῆς ἱστορίας. Καὶ ὅπως, ὅταν ἀνασκά-
 πτηται ὁ κεχωσμένος χώρος ἀρχαίου ἱεροῦ ἢ πό-
 λεως παλαιᾶς, προβαίνει ἀπὸ τῆς μακραιωνος

ταρῆς εἰς τὸ φῶς τῶρα μὲν τεμάχιον ἀναγλύφου,
 τῶρα δὲ σπόνδυλος κίονος, ὅτε μὲν τὸ θεμέλιον
 λαμπρᾶς οἰκοδομῆς, ὅτε δὲ τμήμα στήλης ἐγ-
 γραμμάτου καὶ κατ' ὀλίγον συγκολλῶνται τὰ
 ἀποσπάσματα, συνδυάζονται τὰ εὐρήματα καὶ
 ἄρχεται κατανοούμενον τὸ ὄλον καὶ ζωογονουμέ-
 νη ἡ νεκρόπολις, οὕτω διὰ τῆς ἐπιμόνου καὶ μα-
 κρᾶς ἱστορικῆς ἐργασίας ἀναθάλλει τὸ παρελ-
 θόν καὶ φωτίζεται ἡ ἱστορία. Λαοὶ καὶ ἔθνη, κρά-
 τη καὶ πολιτεύματα, πολιτεία καὶ ἐκκλησία,
 ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι λαμβάνουσι τὴν προσή-
 κουσιν αὐτοῖς θέσιν, καὶ διὰ μέσου τοῦ πλήθους
 βαίνουσιν οἱ μεγάλοι ἄνδρες ὑψηλοὶ ὡς ἐπὶ καλο-
 βάθρων.

Ἐπὶ τοιούτων βάσεων στηριζας ὁ Ῥάγκε τὰ
 ἱστορικὰ αὐτοῦ ἔργα, ἐμεγαλοῦργησε, διαφωτίσας
 μὲν τὸ παρελθόν, ἐκ δὲ τῆς ἐξιστορήσεως αὐτοῦ
 ἐξαγαγὼν μεγάλα διδάγματα, ἅτινα δίκην ἀ-
 ξιωμάτων περισυλλεγόμενα διδάσκουσι καὶ φρο-
 νηματίζουσιν, ἐνθουσιάζουσιν ἢ παραμυθοῦσιν. Ὁ
 Ῥάγκε δεικνύει ὅτι τὸ εὐγενές εἶνε καὶ μένει
 πάντοτε εὐγενές, ὅσον καὶ ἂν καλύψωσιν αὐτὸ
 αἱ ἐπήρειαι τῶν χρόνων. δεικνύει ὅτι τὸ μέγα
 μένει πάντοτε μέγα καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀποτυχίᾳ
 καὶ ἐν αὐτῇ τῇ παραγωνίσει. «Τὸν μέγαν ἄν-
 » δρα δὲν παρατηροῦμεν μόνον ὅταν εἶνε παρών
 » τὴν ἀξίαν αὐτοῦ ἐννοοῦμεν πολλάκις τότε μᾶλ-
 » λον, ὅτε εἶνε κενὴ ἡ θέσις ἣν κατεῖχεν ἐκεῖνος». —
 «Ἡ εὐτυχία μόνη δὲν ἀποτελεῖ τοὺς μεγάλους
 » ἄνδρας. Μάχαι δύναται νὰ κερδηθῶσι καὶ δι'
 » ἀπλῆς συμπτώσεως ἢ διὰ μονομεροῦς μόνον ἀ-
 » ρετῆς. Ἐν τῇ ἐπιμονῇ εἰς μέγαν ἀγῶνα ἐν μέ-
 » σῳ ἐναντιοτήτων καὶ κινδύνων μορφοῦται ὁ ἦ-
 » ρως.» Συγγραφεὺς, ὅστις ἐκ τῆς μελέτης τῶν
 ἀνθρωπίνων ἤχθη εἰς τοιαῦτα πορίσματα,
 εἶνε φυσικὸν ὅτι λατρεύει τὸ ἰδεῶδες, ὅτι
 ἐνθουσιᾶ πρό τοῦ δικαίου, ὅτι κατανοεῖ ὀρθῶς τὸν
 προορισμὸν καὶ τὸ καθήκον τῆς ἰσχύος καὶ τὰς
 αἰτίας τῆς ἀδυναμίας. «Ἰπάρχουσι, λέγει, πό-
 » λημοὶ πολυειδεῖς καὶ πολυειδῆς ἠρωισμός· ἀλλ'
 » ὁ ἐπιφανέστατος τῶν ἐπαίνων ἀνήκει εἰς ἐκείνους,
 » οἵτινες εἰς τὸν πολιτισμὸν τῆς ἀνθρωπότητος διὰ
 » νικηφόρων ὅπλων ἠνεψίξαν νέας ὁδοὺς καὶ ἐν ἐπι-
 » φανείθεσι κατίσχυσαν τῆς βαρβαρότητος.» — «Ἐκ
 » τούτου προέρχεται συχνὰ ἡ δυστυχία μικρῶν χω-
 » ρῶν, ὅτι, συνεσταλμένοι ὡς ἐν τινὶ κοιλίᾳ ἐχούση
 » περιωρισμένον τὸν ὀρίζοντα, δὲν δύναται νὰ ὑ-
 » ψωθῶσιν εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν γενικῶν πρα-
 » γμάτων, ἐξ ὧν ἐξήρτηται τὸ πᾶν». «Ἄνευ ὁ-
 » πλων δὲν εἶνε δυνατόν νὰ φαντασθῶμεν οὐδε-
 » μίαν πράξιν πολιτείας τινὸς πρὸς τὰ ἔξω, ἀλλ' οὐδ'
 » ἰσχυρὰν ὑπαρξίν τοιαύτης τινὸς καθ' ἑαυτήν. Ὁ
 » βίος τῆς ἀνθρωπότητος κινεῖται καὶ δρᾷ ἐν φυσι-
 » καῖς ἐχθροπραξίαις τῶν λαῶν καὶ κρατῶν πρὸς
 » ἄλληλα. — Τί εἶνε πᾶσα δύναμις; Τοιαυτὴ τις
 » λαϊκὴ κοινωνία, πρὸς ἐπίθεσιν καὶ ἄμυναν ἐξ ἰ-

»σου ἐξησκημένη.» — «Ἐν μεγάλαις κρίσεσιν
»στιγμαῖς εἶνε ἀναγκαῖον ὅπως ἰσχυροὶ ἄνδρες ἀ-
»ναλαμβάνωσιν ἐπιχειρήσιν τινα ὡς ἴδιον ἑαυτῶν
»ἀγῶνα.» — «Ἡ ἰσχύς τῆς μοναρχίας ἐγκρατεῖται
»εἰς τὴν ταυτότητα τῶν συμφερόντων τοῦ μονάρ-
»χου καὶ τῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους.»

Εὐτυχεῖς οἱ μεγάλοι λαοὶ ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ὀ-
ποιῶν γεννῶνται ἄνδρες ὡς ὁ Ῥάγκε, μεγαλυνο-
μενοι μὲν ὑπὸ αὐτῶν, ἀλλ' οὐχ ἦπτον αὐτοὶ με-
γαλύοντες ἐκείνους. Ὅποια τιμὴ διὰ τὴν πα-
τρίδα, ὅταν ἄνδρες τοιοῦτοι λέγωσι περὶ αὐτῆς.
»Εὐεργεσία τῆς τύχης εἶνε ὅταν τις ἔχη πατρίδα
»ἠτις παιδεύει αὐτὸν δι' εὐγενῶν ἠθῶν, τρέφει
»διὰ μεγάλων ἀναμνήσεων καὶ συγχρόνως πα-
»ρέχει εἰς τὸν βίον αὐτοῦ σύμμετρον θεάτρον ἐνερ-
»γείας. Ὑπὸ συγγενῶν στοιχείων περικυκλούμενος
»αὐξάνει. Ἄνευ πολλῆς ζητήσεως, στερήσεως καὶ
»ἀμφιταλαντεύσεως περιβάλλουσιν αὐτὸν αἱ φυ-
»σικώταται σχέσεις· ἔχει στερεὸν ἔδαφος ὑπὸ τοὺς
»πόδας αὐτοῦ.» Ἄλλ' ἄνδρες τοιοῦτοι δὲν ἀνή-
κουσι μόνον εἰς τὴν φύσασαν ἀνήκουσιν ἐν μέρει
εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ὅλην ἢ ἐδιδάξαν καὶ ἔτερ-
ψαν, ἢ ἐθέριμαν καὶ φρονηματίζουσι. Τοιοῦτοι
ἄνδρες εἶνε ἄξιοι νὰ τυγχάνωσι παγκοσμίου εὐλο-
γίας, καθότι ἀνήκουσιν εἰς τὰς διεθνεῖς ἐκείνας
φύσεις, περὶ ὧν αὐτὸς ὁ Ῥάγκε εἶπεν, ὅτι εἶνε
ἀναγκαῖαι νὰ ὑπάρχωσιν ὅπως μεταφυτεύωσι
τὸν πολιτισμὸν ἀπὸ τῆς μὲν τῶν χωρῶν εἰς τὴν
δέ.

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

ΠΑΡΑΔΟΞΟΙ ΦΟΡΟΙ

Ἡ θεωρία, ὅτι τὰ ὑπάρχοντα τῶν ὑπηκόων ἀ-
νήκον εἰς τοὺς ἄρχοντας κατισχύουσα ἀπανταχοῦ
τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸν μεσαιῶνα, οὐ μόνον πα-
ρεῖχε δικαιολογικὴν βάσιν εἰς ἐπαχθεστάτην φο-
ρολογίαν, ἀλλὰ καὶ ἐγένετο πολλὰκις ἀφορμὴ ἐπι-
βολῆς φόρων ἀλλοκότων καὶ γελοιωδιστάτων. Ἐ-
πειδὴ ὁ ἄρχων ἐδικαιοῦτο νὰ λαμβάνῃ μερίδα
πάντων τῶν κτημάτων τῶν ὑπηκόων, μερίδα ἦν
αὐτὸς οὗτος ἀθαιρέτως ὠριζεν, ὅπου ἦτο ἀδύνα-
τος ἢ εἰσπραξῆς φόρου, ἀπαιτεῖτο νὰ ἀναγνωρισθῇ
τουλάχιστον τὸ κυριαρχικὸν τοῦ φορολογουμένου
δικαίωμα. Καὶ τούτου ἕνεκα ἐνομοθετήθησαν ὑπο-
χρεώσεις καὶ καθήκοντα τῶν φορολογουμένων, ἅ-
τινα διὰ τὸ παράδοξον καὶ τερατώδες αὐτῶν κα-
ταντῶσιν νῦν ἀπίστευτα.

Οὕτω κατὰ τινα διάταξιν τοῦ βασιλέως τῆς
Γαλλίας Λουδοβίκου, τοῦ προσονομαζομένου ἀ-
γίου, οἱ φέροντες πῆθηκον εἰσερχόμενοι εἰς τὴν
πρωτεύουσάν, ἀντὶ δημοτικοῦ φόρου, ὃν ἠδυνά-
τουσαν νὰ ἀποτίσωσιν ὑπεχρεοῦντο νὰ διασχεδά-
ζωσι τοὺς τελῶνας διὰ χοροῦ τοῦ πηθήκου. Οἱ Ἰ-
ουδαῖοι δὲ ἠναγκάζοντο ἀντὶ ἄλλου δικαίωματος

διοδίων ἐν ταῖς δημοσίαις ὁδοῖς νὰ θέτωσιν ἐπὶ
κεφαλῆς τὰ ὑποδήματά των καὶ νὰ λέγωσιν ἐν
Πάτερ ἡμῶν εἰς τὴν ἐπιχωρίαν διάλεκτον. Πολ-
λαχοῦ τῆς Γαλλίας οἱ λίξιοι ἢ δουλοπάροικοι τῶν
τιμαριωτῶν ὑπεχρεοῦντο ὠρισμένην ἡμέραν τοῦ
ἔτους νὰ μορφάζωσιν, ἐστραμμένον ἔχοντες τὸ
πρόσωπον πρὸς τὰ παράθυρα τοῦ αὐθέντου καὶ νὰ
πλαταγίζωσι τὰ ὕδατα τῆς τάφρου, ὅπως ἐκφο-
βῶσι τοὺς βατράχους καὶ καταπαύωσι τὰ κοά-
σματά των. Ἐν Βονωνίᾳ οἱ χωρικοὶ εἶχον καθή-
κον ἅπασι τοῦ ἔτους νὰ προσφέρωσιν εἰς τὸν ἡγού-
μενον μονῆς τινας τῶν Βενεδικτίνων τὴν κνίσσαν
βραστοῦ καπνίου. Ἐν φ' ὁ ἡγούμενος ἐκάθητο
παρὰ τὴν τράπεζαν, προσήρχετο ἕκαστος τῶν
χωρικῶν ἔχων βραστὸν καπνίου ἐν τρυβλίῳ, ἐ-
σκεπασμένῳ δι' ἐτέρου τρυβλίου, ἀπεκάλυπτε πρὸ
τοῦ αὐθέντου τὸ τρυβλίον, καὶ καταλείπων εἰς
αὐτὸν τὸν ἀτμόν, ἔφευγεν ἀποκομίζων τὸ καπῶ-
νιον.

Ἄλλ' οἱ τοιοῦτοι φόροι, οἱ σκοπὸν ἔχοντες μόνον
τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ὑποταγῆς τῶν ὑπηκόων, διὰ
συμβολικῶν πράξεων, ταπεινωτικῶν μὲν καὶ ἐξευ-
τελιστικῶν ἄλλως δὲ ἀλυσιτελῶν εἰς τοὺς ἄρχον-
τας καὶ ἀζημίῳ εἰς τοὺς φορολογουμένους, οὐδὲ
κατ' ἐλάχιστον συνετέλουν εἰς ἀνακούφισιν αὐτῶν
ἀπὸ τῶν ἄλλων ποικιλιωτάτων καὶ δυσφορήτων
φορολογικῶν βαρῶν. Ἡ φορολογία κατὰ τὸν με-
σαιῶνα ἦτο ἐν γένει ἀνίστος, ἀδικος καὶ ἐπαχθε-
στάτη. Δημοτικὸν τι ἄσμα τοῦ δεκάτου τρίτου
αἰῶνος εὐγλώττως ἐτραγοῦσε τὰ δεινὰ τῶν ὑπη-
κόων: «Οἱ ἡγεμόνες, λέγει, ἀρπάξουσιν διὰ τῆς
«βίας ἀγροὺς καὶ βράχους, ὕδατα καὶ δάση,
«ζῶα ἄγρια καὶ ἡμερα. Θὰ μᾶς ἤρπαζον εὐχα-
«ρίστως καὶ τὸν ἀέρα, τὸν ἀέρα τὸ κοινὸν κτήμα.
«Ἐπιθυμία των εἶναι νὰ μᾶς ἀφαιρέσωσι καὶ
«αὐτὴν τὴν βροχὴν καὶ τὸν ἀνεμον.»

Ὅτι ὁμως δὲν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ ἐπινοήσωσιν
οἱ ἄξιοι καὶ βάρβαροι ἡγεμόνες τῆς Δύσεως, ἐ-
πραγματοποίησαν οἱ πολυμήχανοι αυτοκράτορες
τοῦ Βυζαντίου. Ὁ Ἰουστινιανὸς ἐπέθηκε φόρον
πρόσθετον τὸ ἀερικόν, ὃν κατέβαλλον οἱ δυστυ-
χεῖς ὑπήκοοι ἐξωνούμενοι τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνα-
πνεῖν ἀέρα.⁴⁾

**Π.

ΠΘΕΝ Η ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Ἐκ τινοῦ μελέτης τοῦ καθηγητοῦ G. Cora,
δημοσιευθεῖσης ἐν τῷ τεύχει τοῦ μηνὸς Δεκεμ-
βρίου 1885 τοῦ Δελτίου τῆς Ἰταλικῆς γεωγρα-
φικῆς ἐταιρίας ἀρῶμεθα τὰς ἐπομένους πληροφο-
ρίας περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς Ἀμερικῆς.

⁴⁾ Τοιοῦτον θεωροῦσι τὸν φόρον τοῦ ἀερικοῦ πολλοὶ τῶν
ἐρμηνευτῶν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου καὶ ὁ Κοραῖς. Ἐκ τῶν
λόγων ὁμως τοῦ ἱστορικοῦ Προκοπίου ἐξάγεται, ὅτι ἄλλην
ἔχει ἔνοιαν ἢ λέξις, δηλοῦσα πρόσθετον φόρον, ἀέρα ὡς
λέγει νῦν ὁ λαὸς ἐπὶ ἀναλόγων περιστάσεων.